

Marginalinės grupės tapsmas (sociologiniai prostitucijos tyrinėjimai)

Santrauka

Straipsnio tikslas – apžvelgti santykiškai naujos marginalinės visuomeninės grupės (prostitučiu) formavimosi ypatumus Lietuvoje. Seksualinių paslaugų teikimas už finansinį atlygį visose civilizacijose buvo įteisinta prostitucijos forma. Šiandieninė masinė kultūra stimuliuoja seksualinių poreikių ir vertybių svarbumą. Tačiau šių poreikių patenkinimas yra gana sudėtingas nevedusiems, o ir kai kuriems vedusiems asmenims. Šią susidarančią visuomeninę įtampą ir šalina prostitucijos institucija. Prostitucija yra tiek ekonominis, tiek kultūrinis reiškiny. Ši profesija turi tokius pačius tikslus kaip ir dauguma kitų – pelningai parduoti savo paslaugas. Kol Lietuvoje iš esmės nepasikeis tiek ekonominės, tiek kultūrinės-vertybinės orientacijos, tol prostitucijos mastai, nepaisant įstatyminės kovos su prostitucija, augs toliau.

*Ji nešykštėjo visiems už pinigus savo glamonių;
mušdavo vyrai dažnai aukštiekniką kekšę.
Kai šeimininkas mergaitėms viešnamio leisdavo eiti,
toji nuliūdus viena išslinkdavo jau paskutinė...
(Juvenalis 1983:43).*

Seksualinių paslaugų teikimas už finansinį atlygį visose civilizacijose, turinčiose piniginius ženklus, tikriausiai buvo įteisinta prostitucijos forma. Nepaisant to, kad didžiosios Rytų, Antikos, Vakarų civilizacijos nepalankiai vertino šią praktiką ir neretai įstatymiškai persekiojo prostituciją, pastaroji keisdama savo formas plačiai egzistavo įvairiausiose šalyse, jų skirtinguose socialiniuose sluoksniuose, visais laikais. Prostitucija buvo laikoma ir “socialiniu blogiu”, ir “visuomenės išsigimimo požymiu”, prieš šį reiškinį kovojo ir filosofai, ir pagrindinės religijos, ir valstybinės institucijos, ir visuomeninės grupės, tačiau ji išliko.

Paprastai visuomenėse aptinkame keletą požiūrių, įvertinančių prostituciją. Vienos grupės akivaizdžiai piktinasi, nusakydamos savo pasibjaurėjimą, bandydamos įtikinti save ir kitus, kad šis reiškinys retas ir svetimas

visuomenei, kad norint galima greitai pašalinti jį; kad egzistuoja pastovūs moraliniai imperatyvai, vadinasi, dėl šių lytinio potraukio nukrypimų ar sutrikimų mūsų požiūris į seksualinį gyvenimą neturėtų keistis. Kiti gi teigia, kad žmogiškoji prigimtis ir istorinė patirtis garantuoja prostitucijos nemirtingumą. Abu šie požiūriai nedaug ką pasako nagrinėjant prostitucijos reiškinį: tiek problemos menkinimas, tiek jos absoliutinimas nėra perspektyvūs tyrimo metodai. Aišku viena, kad nesupratę šios neįprastos seksualumo formos, negalėdami susieti jos su įteisintomis seksualinio gyvenimo formomis, nesuprasime ir normalaus seksualumo.

Seksualinio potraukio, pratrūkstančio siekimu pratęsti giminę, sutramdymas, apribojimas, pajungimas individualiai, su socialiniu poreikiu sutampančiai, valiai yra

vienas svarbiausių auklėjimo uždavinių, kurių privalo spręsti visuomenė. Ji gyvybiškai suinteresuota stabdyti seksualinio potraukio vystymąsi, kol individas nepasieks tam tikro socialinės brandos lygio, nes visiškai prasiveržus seksualiniam potraukiui auklėjimo galimybės praktiškai išnyksta. Tuo labiau, kad nukrypimai nuo seksualinio tikslo pasitaikydavo nuo seno, visais laikais, visose – ir primityviausiose, ir labiausiai civilizuose – tautose; kartais tai būdavo leistina ir visų pripažįstama.

Atrodo, kad mūsų požiūris į prostituciją yra ambivalentiškas: viena vertus, niekam nepavyksta užmiršti, kad tai ne tik bjauru, pasibaisėtina ir pavojinga; kita vertus, atrodo, tarsi reiškinys yra patrauklus ir širdies gilumoje reikia įveikti slaptą pavydą tiems, kurie mėgaujasi prostitucijos teikiamomis paslaugomis.

Sociologijoje, paskelbus B.Malinovskio darbus, įsitvirtino požiūris, kad viena ar kita visuomeninė institucija egzistuoja tol, kol ji atlieka vieną ar kitą visuomenei naudingą funkciją. K.Davis'as pasiūlė funkcinę teoriją, kuri nagrinėja prostituciją kaip tam tikrą apsauginį vožtuvą, kuris padeda išsaugoti kitą, su seksualiniais santykiais susijusią, instituciją – šeimą (Davis K. 1994:19.). Šiam požiūriui nepritaria feministės, teigdamos, kad panašios funkcinio pobūdžio teorijos yra tik priemonės, įteisinančios totalinę moters kontrolę visuomenėje (Taylor 1991: 26).

Šiame straipsnyje pateikiamos prostitucijos analizės tikslas yra bandymas suvokti šio reiškinio gyvybingumo priežastis, atskleisti negatyvaus visuomenės požiūrio į prostitutes ir jų reputaciją šaltinius.

Prostitucija

Prostitucijos (lot. *prostituo* – viešai siūlytis) reiškinio apibrėžimas sociologinėje

literatūroje dar nėra galutinai susiformavęs. Sociologijos žodyne prostitucija apibrėžiama kaip lytinis santykiavimas arba kūno pasiūla gašlumui patenkinti už materialinį atlyginimą (Leonavičius 1993: 184). Tai gana netikslus apibrėžimas, nes prostitutės aktas nėra tik seksualinis atsakas, kurio tikslas - materialinės naudos gavimas. Į atlygio gavimo procesą yra įtraukta didelė dalis visuomenės, o ypač moterys. Net šeima, labiausiai gerbiama seksualinė institucija, yra pagrįsta mainų principu, kuomet moterys, išnaudodamos savo seksualinį pranašumą, pasiekia norimą ekonominį ir socialinį statusą; tos pačios finansinės naudos siekiama įdarbinant seksualias merginas parduotuvėse, baruose ar reklamos agentūrose. Erotinės stimuliacijos panaudojimas siekiant pelno jau išsiskverbė į kasdienį gyvenimą, bet tai nevadinama prostitucija. Gal šio reiškinio esmę tiksliau apibrėžtų vienas esminis papildymas – tai, kad lytinis aktas su prostitute neturi to, ką mes vadintume lytinio akto dvasiniu pagrindu – jausmo. Todėl siūlytumėme šiek tiek papildytą apibrėžimą. Prostitucija – tai netvarkingi, apmokami, emociniu požiūriu indiferentiški lytiniai santykiai.

Požiūris į prostituciją iš tikrųjų yra universalus – dauguma visuomenių daugiau ar mažiau griežtai ją smerkia. Tačiau daugelyje Europinės tradicijos šalių, tarp jų ir Lietuvoje, vertimasis prostitucija nėra traktuojamas kaip kriminalinis nusikaltimas. Įstatymų straipsniai nukreipiami prieš sutenerius, kitus šio nelegalaus verslo organizatorius. Galbūt viena iš šio reiškinio priežastčių yra ta, kad Lietuvoje nepaprastai greitai vyksta seksualinės aplinkos pokyčiai. Viktorijos laikų Vakarų Europos seksualinius moralės imperatyvus Lietuvoje užkonservavo tarybinis režimas: seksualumas buvo rūpestingai slepiamas, jį konfiskavo sutuoktinių šeima, skirdama rimtam

dauginimosi darbui. Apie seksą – nė žodžio. Įstatymo pagrindas – teisėta ir besidauginanti pora. Ji iškyla kaip modelis, nustato normą, disponuoja tiesa, išsaugoja teisę kalbėti, neatskleisdama paslapties principo. Socialinėje erdvėje, kaip ir kiekvienuose namuose, vienintelė pripažinta, tačiau utilitarinė ir produktyvi seksualumo vieta – tėvų kambarys. Tai, kas nepaklūsta giminės pratęsimo principui ir neprisitaiko prie jo reikalavimų, nebeturi nei vietos, nei teisės egzistuoti. Taip buvo. Šiandien gi masinė kultūra stimuliuoja seksualinių poreikių ir vertybių svarbumą. Tačiau šių poreikių patenkinimas yra gana sudėtingas nevedusiems, o ir kai kuriems vedusiems asmenims. Šią susidarantią visuomeninę įtampą ir šalina prostitucijos institucija. Kita ši reiškinį palaikanti priežastis galėtų būti ta aplinkybė, kad visuomenė, besistengdama kontroliuoti seksualinę raišką ir susieti ją su vedybomis, vaikų gimdymu, uždėdama daliai vyrų celibatą, siedama lytinę akta su meile, sudaro sunkumų tai visuomenės daliai, kuri trokšta seksualinio įvairumo, turi šiek tiek “kitokius” seksualinius poreikius, kuriai reikia naujos, provokuojančios aplinkos, greito ir santykiškai pigaus seksualinio aptarnavimo, neapsunkinto išipareigojimais, civilizuotais apsimetinėjimais; santykių, kur egzistuoja tik viena problema – sugebėjimas sumokėti už paslaugą.

Prostitucija yra tiek ekonominis, tiek kultūrinis reiškinys. Ši profesija turi tokius pačius tikslus kaip ir dauguma kitų – pelningai parduoti savo paslaugas. Prostitucija visais laikais, nepaisant visuomenės nepritarimo, buvo pelningas verslas, toks jis išlieka ir dabar.

Prostitucijos užmojai

Jeigu darysime prielaidą, kad prostitutė galima vadinti tą asmenį, kuris išlikdamas emociniu požiūriu indiferentiškas, parduoda

savo seksualines paslaugas už pinigus, ir tuo remdamiesi bandysime nustatyti jų kiekį, neišvengiamai susidursime su sunkumais. Dalis prostitučių dirba visiškai legalų darbą, kuris pridengia jų tikrą veiklą – prostitučių paslaugos įvardijamos kaip masažas, ”gėlės į namus”, malonus vakaro praleidimas ir pan. 1999 m. vien Kauno apskrities valstybinė mokesčių inspekcija Kauno skyriuje išdavė 400 patentų masažuotojams, kurių paslaugos nesusijusios su gydomąja veikla. Kokios tai paslaugos? Policijos komisariatų sulaikytų asmenų suvestinės irgi nesuteikia visapusiškos informacijos, nes kai kurie asmenys sulaikomi už valkatavimą ar nepadorų elgesį viešose vietose, t.y. neaišku, ar jie sulaikomi už seksualinius nusizengimus ar už kitus dalykus. Taigi tikrų statistinių duomenų, kurie mums leistų paskelbti, kiek asmenų verčiasi prostitucija Lietuvoje, ar kiek Lietuvos piliečių užsiima prostitucija užsienyje tiesiog nėra. Lietuvos AIDS centro duomenimis, tik Vilniuje prostitucija gali užsiimti nuo 1000 iki 3000 moterų. Socialinio apsaugos konsultavimo kabineto “Demetra” duomenimis, vien Vilniaus geležinkelio ir autobusų stočių rajone dirba daugiau nei 130 prostitučių, Klaipėdos uosto policijos komisariato duomenimis, uoste, t.y. pašaliniams uždaroje teritorijoje, jūreivius “aptarnauja” 43 užregistruotos prostitutės. O kiek neužregistruotų? Šios moterys negali laisvai savo nuožiūra keisti darbo vietas, nes šis verslas yra griežtai kontroliuojamas nusikaltėlių.

1999 m. vykdant kompleksinę priemonę “Plaštakė 99” aptiktas 51 butas, kuriuose buvo apgyvendinti asmenys, besiverčiantys prostitucija. Iš jų: Vilniuje - 15, Klaipėdoje - 12, Kaune - 8, Šiauliuose - 5, Šalčininkuose - 3, po 2 Jonavos rajone, Marijampolės mieste; 20 firmų, teikusių prostitucijos paslaugas (10 Šiauliuose, 5 Vilniuje); 14 užsienio valstybių piliečių ir asmenų be pilietybės, besiverčiančių

prostitucija (8 Vilniuje, po 3 Marijampolės mieste bei pasienio užkardose; už vertimąsi prostitucija išsiūsta iš šalies 14 asmenų, iš jų 2 asmenys – pakartotinai) (*Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje* 2001: 5).

Apibendrinami šią statistinę medžiagą labai apytiksliai galime spėti, kad Lietuvoje prostitucija verčiasi nuo 5 iki 8 tūkstančių asmenų. Kiek Lietuvos piliečių dirba prostitutėmis užsienio šalyse? Vienintelis šaltinis, kuris nors truputį atskleidžia šio reiškinio parametrus, yra deportuotų į Lietuvą asmenų skaičius, kuris 1999 m. sudarė apie 1500 asmenų, o 2000 m. – apie 3500 piliečių. Be abejo, ne visi deportuotieji asmenys vertėsi prostitucija.

Pelnas iš prostitucijos verslo Lietuvoje sudaro apie 48 mln. litų per metus. Didesnę pusę iš kurių sudaro firmos vadovų ar sutenerių pelnas, likusioji dalis – atlyginimas prostitutėms, firmos telefonininkėms, vairuotojams, gydytojams, advokatams ir t.t.

Ar prostitucijos mastai Lietuvoje dideli? Priklauso nuo to, su kuo lyginsime. Pvz., Londone, karalienės Viktorijos viešpatavimo laikotarpiu, prostitucija vertėsi nuo 100 000 iki 150 000 moterų (Simons G. 1982:119). Kaip matome, skaičiai sunkiai lyginami.

Trumpai apžvelgėme šio verslo pasiūlos pusę, tačiau, be abejo, prostitucijos analizė būtų nepakankama, jeigu nematytume ir antrosios pusės, t.y. paklausos. Statistikos, kuria remdamiesi galėtume teigti, kiek vyrų Lietuvoje naudojami prostitučių paslaugomis, nėra. Todėl esame priversti naudotis kitų šalių sociologų duomenimis ir daryti prielaidą, kad panašios proporcijos egzistuoja ir Lietuvoje.

Žinoma tendencija, kad po II pasaulinio karo prostitučių paslaugų poreikis mažėja. Pvz., jeigu 1948 m. JAV 10% visų nevedybinių lytinių santykių buvo atliekami su prostitutėmis, tai paskutiniaisiais dešimtmečiais šis procentas

nukrito žemiau negu 1% (Clinard M.1979:354). Lietuvoje šis procesas per paskutinįjį dešimtmetį ėgavo priešingą kryptį. Galime teigti, kad vyrų, kurie reguliariai ar nereguliariai naudojami prostitučių paslaugomis, skaičius lėtai augo. Tačiau vargu ar jis sudaro nors 0,1% visų nevedybinių lytinių santykių. Kyla klausimas, kodėl Lietuvoje, kur šis uždraustas vaisius tapo lengvai prieinamas, paklausa santykiškai ribota? Daryčiau prielaidą, kad didelį vaidmenį suvaidino organizuota kova prieš prostituciją, kuri į visuomeninę sąmonę įdiegė sąsają tarp šio reiškinio ir organizuoto nusikalstamumo, narkomanijos, venerinių ligų, AIDS. Bet, be abejonės, didžiausią įtaką lėtam prostitucijos plitimui turi išaugusi moterų Lietuvoje seksualinė laisvė. Kuo mažiau jauna moteris yra varžoma savo seksualinių ryšių, tuo lengviau vyrams turėti seksualinių ryšių nesikreipiant į prostitutes. Taigi laisvi lytiniai santykiai, atliekami vardan malonumo ir draugystės, o ne dėl naudos, yra nepalankiausi prostitucijai kaip, beje, ir šeimai.

Visuomenės požiūris į prostituciją

Daugelyje šalių visuomenės požiūris į prostituciją skiriasi. Be to, šis požiūris per šimtmečius keitėsi. Sociologai skiria tris kintamuosius dydžius, kurie lemia visuomenės požiūrį į prostitutes: 1) klientų požiūris į prostitučių praktiką; 2) pajamų gaunamų iš prostitucijos panaudojimas; 3) prostitučių veiklos derinimas su visuomenei labiau priimtiniu socialiniu elgesiu.

Antikos laikų Graikijoje 550 m. pr. Kr. Atėnų reformatoriaus Solono iniciatyva buvo pradėti steigti *dikterionai* (viešieji namai), kurie turėjo stiprinti Atėnų socialinį klimatą ir saugoti šeimas. Prostitutės buvo skirstomos į tris pagrindines grupes: *dikteriadas*, *auletristes* ir *heteras*; griežtos ribos tarp šių grupių nebuvo

(Diufur 1999: 103). Iki mūsų dienų išliko šių heterų vardai: Sapfo, Aspasija, Leontija, Arkeanas, Feoris, Frina. Iš Antikos Graikijos paveldėjome ir 4 prostitutijos filosofijos formas: lesbietiškąją, sokratinę, kiniškąją, epikūrietiškąją. Šių filosofinių doktrinų autoriai (Sapfo, Sokratas, Diogenas, Epikūras) apibrėžė aukščiausios klasės heterų veiklą. Sapfo propagavo meilę tarp moterų, Sokratas - dvasinę, Diogenas – grubią fizinę, Epikūras – geidulingą. Heterų įtaka Atėnuose bei kituose Graikijos miestuose buvo didelė. Štai Aspasija, dikteriada iš Megaros, sugebėjo patraukti žymųjį Atėnų politiką ir oratorių karvedį Periklį, kuris ją mylėjo aistringai, karštai, iki beprotybės. Dėl Aspasijos įtakos jaunosios Atėnų pilietės nesigėdydamos pereidavo į heterų luomą (nors iki Aspasijos prostitutėmis būdavo arba vergės, arba svetimšalės). Aspasija diktavo aprangos madas, pokalbių temas ir stilių, moralinius sprendimus (Diufur P.1999:134).

Kinijoje prostitutija Čžou dinastijos valdymo metais (1100 – 221 m. pr. Kr.) įgavo institucines formas. Šios dinastijos valdymo antrojoje pusėje aristokratai savo namuose laikydavo didžiulį būrį kurtizanių, muzikančių, aktorių, palydovių, eunuchų, dariusių įtaką svarbiems valstybiniam sprendimams. Tan dinastijos valdymo metais (618 – 907 m. po Kr.) galutinai susiformavo prostitučių luomas, į kurį buvo įtrauktos tiek neraštingos prostitutės, tiek subtilios kurtizanės, kurios gerai išmanė šokio meną, muziką, kūrė subtilią poeziją. Tuo metu susiformavo ir prostitučių ruošimo sistema. Mažos mergaitės būdavo arba nuperkamos, arba tiesiog pagrobiamos, atiduodamos *ciamu* (“įmotėms”), kurios išmokydavo profesijos pagrindų, o vėliau pakartotinai parduodavo arba į viešnamius, arba turtingiems globėjams. Šią prostitučių ruošimo sistemą perėmė ir šimtmečiais

tobulino japonai, kurių *geišos* (ar *geiko*) šiandien labiau primena puikiai paruoštas socialines darbuotojas nei prostitutės.

Indijos *devadasis*, t.y. šokančios šventyklų merginos amžių amžiais ne tik dainuodavo ar šokdavo, bet būdavo įtraukiamos į šventyklų prostitutiją. Indijoje iš esmės tai buvo vienintelės raštingos moterys. Šventykloje atliekamas lytinis aktas įgaudavo religinio ritualo reikšmę; pajamos atitekdavo šventykloms.

Viduramžių Europoje prostitutija buvo plačiai paplitusi. Ji nebuvo apibrėžiama kaip kriminalinis nusikaltimas. Prostituciją vertino kaip neišvengiamą blogį. Net katalikų bažnyčios hierarchai neretai pelnydavosi iš viešųjų namų. Ši idilė truko iki protestantų paskelbtos Reformacijos, kuri akcentavo asmeninę moralę, griežtai pasisakė prieš bet kokius nesantuokinius lytinius ryšius. Dėl viešnamiuose išplitusios baisios venerinės ligos – sifilio, prostitutijos mastas mažėjo. Tuo pat metu bažnyčia kovą su prostitutija perdavė valstybės institucijoms. Tačiau nepaisant valstybės pastangų, kurios dažnai buvo labai brutaliai, sunaikinti prostitutijos nepavyko. Prostitucija neišnyko nei Naujaisiais laikais. Nepavyko šitai padaryti ir socialistinės santvarkos kraštams. Suirus socialistinei sistemai, naujosios demokratijos susidūrė su seniausiomis problemomis. Nelegali prostitutija tampa ypatinga nusikaltimo rūšimi. Kontroliuoti prostitutiją ypač sunku. Koks gi visuomenės požiūris į prostitutiją Lietuvoje? Atlikus sociologines apklausas, į klausimą “Kokia Jūsų nuomonė apie prostitutiją?”, 34 proc. respondentų atsakė pritariantys jos uždraudimui, dar 14 proc. mano, kad atsakomybėn turėtų būti traukiamos ne tik prostitutės, bet ir jų klientai. 11 proc. respondentų veiksmingesnėmis priemonėmis kovojant su prostitutija laiko auklėjamasias nei

teisminį persekiojimą; 18 proc. respondentų pritarę prostitucijos legalizavimui, o dar kiti 18 proc. respondentų laiko tai kiekvieno žmogaus asmeniniu reikalu. Kaip matome, nuomonės labai įvairios.

Pagrindinius argumentus, skatinančius valstybines institucijas griežčiau kontroliuoti prostituciją, galime sugrupuoti taip: 1) prostitutės linkusios aptarnauti daugelį vyrų; 2) prostitutės lytinius santykius paverčia komercija, t.y. pašalina dvasinę grandį; 3) prostitucija neigiamai veikia visuomeninį klimatą; 4) prostitucija platina venerines ligas, hepatitą, AIDS ir kt.; 5) prostitucija, būdama organizuoto nusikalstamumo dalimi, blogina kriminogeninę padėtį; 6) prostitucijos egzistavimas blogina demografinę šalies situaciją.

Legalios ar nelegalios prostitucijos verslo svarbiausios priežastys greičiausiai yra ekonominės, nes prostitucija sparčiai auga tose šalyse, kuriose trūksta darbo vietų moterims; tai patvirtina ir prostitučių migracija iš skurdžių šalių į turtingas. Vidaus reikalų ministerijos ekspertai konstatuoja keletą tiesioginių priežasčių, dėl kurių moterys užsiima prostitucija: 15 proc. verčiasi prostitucija, kad galėtų „gražiai ir linksmai gyventi“, 15 proc. – iš smalsumo, 13 proc. – nenorėdamos dirbti, 11 proc. – norėdamos papildomai užsidirbti. Taigi vertimosi prostitucija priežastys ne tik ekonominės. Gal ir neklydo Č.Lambrozo savo prostitučių klasifikacijoje skirdamas ir „gimusias būti prostitutėmis“ (Lambrozo 1998: 445).

Remiantis nevyriausybinės organizacijos „Praeities pėdos“ duomenimis, Lietuvoje prekyba moterimis vyksta dviem kryptimis:

- 1) moters pardavimas – pirkimas Lietuvoje;
- 2) moterų pardavimas į užsienio šalis.

Abi šios kryptys yra svarbios, abiem joms reikia skirti dėmesio. Vis dėlto kyla klausimas,

ar galime Lietuvos pilietę, dirbančią svetimose šalyse prostitute, vadinti auka? 1985 m. lapkričio 29 d. Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos deklaracija „Dėl nusikaltimų ir piktnaudžiavimo valdžia pagrindinių teisingumo principų“ apibrėžiama, kad aukomis reikėtų laikyti kiekvieną šių moterų, nepaisant to, ar jos buvo išgabentos prievarta, ar išvyko savo noru ir žinojo, kuo versis. Visos šios moterys vienaip ar kitaip buvo apgautos, net jei prieš jas nebuvo vartojama fizinė ar seksualinė prievarta.

Lietuvos piliečių eksporto į užsienį kryptys nuolat keičiasi. Jei prieš keletą metų pagrindinis srautas vyko į Izraelį, Graikiją, Jungtinius Arabų Emiratus, Turkiją, tai šiuo metu dirbti prostitutėmis vykstama į Vokietiją, Olandiją, Angliją, Prancūziją, Ispaniją ir kitas šalis. Tam įtakos turi sugriežtinti kai kurių šalių migracijos įstatymai. Izraelyje, Turkijoje sulaukytos nelegalios prostitutės uždaromos į kalėjimą. Be to, šios šalys stengiasi nepriimti netekėjusių, jaunesnių nei 30 metų moterų be teisėto vyro palydos, tad vis populiarsnės tampa fiktyvios vedybos, sekso turizmas, mokymasis, kurio tikslas – legaliai įvažiuoti į šalį ir ten verstis prostitucija.

Paklausa šioms paslaugoms priklauso nuo elementaraus seksualinio apetito. Vis dėlto prostitutė nėra vien primityvi priemonė tenkinti seksualiniam alkui. Čia daug įtakos turi ir gašlumas, paslaptina ir provokuojanti aplinka, niekuo nereglamentuojami santykiai. Prostitucijos prigimtis yra optimaliai tenkinti „tamsiųjų“ troškimų pusę. Šeima, kuri dažniau apibūdinama kaip statuso o ne susitarimo institucija, riboja žmogaus lytinio pasitenkinimo įvairovę, kiekį ir būdus. Asmuo, kuris moka prostitutei, mano, kad turi teisę reikalauti visko, ko pageidauja.

Ekonominės padėties pagerinimas vargu panaikins bent vieną šios paslaugos teikimo

kriterijų; slaptas troškimas visiškai pasitenkinti ar pasitenkinti nepaprastu būdu liks nepalaužiamas. Be to, prostitučių klientais dažnai būna tie, kurie neturi galimybių užsitikrinti nuolatinių lytinių santykių (dėl kūno deformacijos, aklumo, kurtumo ir t.t.), kareiviai, jūreiviai, nusikaltėliai, turistai, konferencijų dalyviai.

Prostitučių tipai

Prostitutės gali būti klasifikuojamos remiantis įvairiausiais kriterijais. Pagal veiklos būdą jos dažniausiai skirstomos į keturias grupes: gatvių prostitutas, merginas, užsiskomamas telefonu, viešųjų namų prostitutas, nepriklausomas aukštos klasės prostitutas. Šie skirtingi prostitučių tipai atspindi jų prisitaikymą prie galimų klientų savybių.

Prostitučių veiklos psichologija ir gundymo metodai per laiką nedaug tepasikeitė. Gatvių prostitutė susiranda savo klientus parkuose, gatvėse, stotyse, baruose, viešbučiuose, restoranuose. Ji nelaukia, kol klientas pajaus seksualinį alkį, o visai stengiasi šį troškimą sužadinti. Prostitutė puikiai suvokia šiuolaikinio pirkėjo impulsyvų būdą. Jeigu palygintume bibliinių laikų prostitutę su šiandien dirbančiomis gatvėse, ryškesnių skirtumų nepamatysime. Jos nelaukia sudėjusios rankų, kol klientas pats prieis. Ji bando patraukti kliento dėmesį viliojančiu žvilgsniu, mirkčiojimu. Ji pasirengusi atiduoti save bet kokiam vyrui: įžūliu elgesiu arba meiliais žodžiais. Gatvės prostitutė priima savo pirkėją bute, viešbučio numeryje, automobilyje, kapinėse, gamtos prieglobstyje ir bet kur kitur. Retai šio tipo prostitutės išvengia ryšių su organizuotais nusikaltėliais. Beje, tai ganėtinai pavojinga ir pačioms merginoms. Paprastai jos privalo mokėti už apsaugą ir tampa organizuotos nusikalstamos veiklos dalimi. Tai

pigiausiai savo paslaugas parduodančios prostitutės: paslauga kelis paskutinius po krizės metus kainuoja nuo 20 iki 40 litų; tai prostitučių luomo proletarės.

Šiomis dienomis ne tik Lietuvoje, bet ir kitur labiausiai paplitęs prostitučių tipas yra merginos, užsakomos telefonu. Prevencinis policijos darbas, medicininis švietimas daugiausia skirtas kovoti su gatvių ar nelegalių viešųjų namų prostitucija, todėl merginų, užsakomų telefonu, problemai mažai belieka dėmesio. Beje, urbanizuotoje visuomenėje šis prostitucijos tipas yra pats būdingiausias. Paskambinęs telefonu, klientas gali išsikviesti merginą ar nuvykti į jos apartamentus. Tokia veiklos forma įgalina labiau individualizuoti veiklą ir prostitucija užsiimti laisvu nuo paskaitų ar darbo metu. Šio tipo prostitutės gali dirbti nusikaltėlių organizuotose įmonėse ar turėti savo nepriklausomą klientų sąrašą. Informaciją apie teikiamas paslaugas platina barų, restoranų, viešbučių personalas, taksivairuotojai, kurie už tam tikrą mokestį potencialiems klientams platina adresus ar telefonų numerius. Šio tipo prostitutės dažniausiai dirba žemesnės ar vidutinės klasės viešbučiuose, jų telefonų numeriais keičiasi verslininkai, atvykstantys iš kitų miestų ar šalių. Šio tipo prostitučių paslaugos siekia iki 1000 litų už parą. Kadangi šis prostitucijos tipas mažiau krenta į akis, tai ir kontroliuoti ją kur kas sunkiau, nors, paprastai merginos, užsakomos telefonu, moka policijos darbuotojams, kad šie apsaugotų ir jas ir jų klientus nuo "netikėtų" suėmimų.

Kitas prostitučių tipas – tai nepriklausomos aukštos klasės prostitutės, kurias galėtume pavadinti luomo aristokratėmis. Paprastai jos gyvena savo moderniuose apartamentuose, kurie yra prestižinėse miesto vietose. Jos aptarnauja "naujųjų laikų herojus" ar gana aukštus valstybės pareigūnus.

Tiek šios moterys, tiek jų klientai paprastai išsaugo diskretiškumą. Tai brangiausiai apmokamos moterys; jų paslaugos kaina gali siekti iki 4000 litų per parą.

Viešieji namai, sutelkti raudonųjų žibintų rajonuose, grimzta į praeitį. Šio tipo prostitucija turi ilgesnę nei 2,5 tūkstančių metų istoriją. Europoje ši prostitucijos rūšis pradėjo savo gyvavimą 550 m. pr. Kr. po Solono reformų Atėnuose. Tokia prostitucija konkuravo su šventyklų prostitucija, vėliau su Romos imperijos pirtimis. Viduramžių Europoje ji įgavo "bordelių" formą. Nors XX a. antroje pusėje, "bordeliai" šiek tiek prarado savo vaidmenį, vis dėl to jie peržengė XXI amžiaus ribą. Jie skiriasi savo dydžiu, lankytojų tipais, respektabilumo laipsniu. Patekusios į tokius namus naujokės privalo greitai išmokti namų vidaus tvarkos taisykles, susipažinti su *scientia sexualis* elementais. Jos mokomos suburti kuo daugiau gerbėjų, sutarti su skirtingo temperamento vyrais, apsaugoti nuo pastojimo, venerinių ir kitų lytiniu keliu plintančių ligų. Merginos yra išnaudojamos viešnamių šeimininkų, nuo kurių jos labai yra priklausomos. Iki 50-60 proc. jų pajamų yra atskaičiuojama patalynei, medicininiam aptarnavimui, apsaugai, advokatų paslaugoms. Lietuvoje viešieji namai yra draudžiami, todėl prostitutės tampa priklausomos nuo organizuotų nusikaltėlių. Prostitučių veiklą organizuoja taksi vairuotojai, sąvadautojai, gyvenantys iš šių moterų uždirbtų pinigų. Labai dažnai tokie nelegalūs viešieji namai yra slepiami ir policijos pareigūnų.

Prostitučių apibūdinimas

Fizinis patrauklumas ir jaunystė yra būtini atributai sėkmingai prostitutės karjerai; todėl vidutinė prostitutė yra nuo 17 iki 24 metų amžiaus. Didžiausias pelnas gaunamas esant

vidutiniškai 22 metų amžiaus. Nors būta ir yra išimčių. Pvz., vaikų prostitucija klestėjo tiek Senovės Graikijoje, tiek Senovės Romoje, tiek Senovės Kinijoje. Klesti ji ir šiais laikais. Šventyklų prostitutėmis dirbo 6-7 metų amžiaus mergaitės; berniukai Kinijoje nuo 4 metų amžiaus buvo apmokomi teikti pasyvios pederastijos paslaugas; Senovės Romos bordeliuose buvo teikiama "čiulpiančių kūdikių" paslauga, o Romos imperatoriai Tiberijus ir Domicianas, kaip rašė Svetonijus, išbandė visas vaikų prostitucijos formas.

Kita vertus, nemaža dalis moterų, tapusių prostitutėmis, yra vyresnio amžiaus. Daugelis jų yra alkoholikos arba narkomanės. Kadangi narkotikai ar alkoholis kainuoja gana brangiai, o kitaip užsidirbti senstančios prostitutės nemoka, tai vienintelis pajamų šaltinis tebėra joms įprastas verslas.

Dauguma prostitučių yra netekėjusios arba nebegyvena su savo sutuoktiniu. Ištekėjusių prostitučių vyrai dažnai atlieka ir sutenerio vaidmenį. Tačiau skirtingų kategorijų prostitučių gyvensenoje galima įžiūrėti įvairių specifinių bruožų. Gatvių ar viešųjų namų prostitutės turi mažiau galimybių ištekėti, nei merginos, užsakomos telefonu, ar tapusios aukštos klasės prostitutėmis. Pvz., Klaipėdos uosto prostitučių, kurios priklauso žemesnei prostitučių klasei, amžiaus vidurkis viršija 27 metus (iš 43 prostitučių tik 3 ištekėjusios, nors 12 iš jų turi vaikų). Apie 75 procentai minėtų prostitučių yra narkomanės. Jos turi įgijusios ganėtiną išsilavinimą (1 iš jų turi aukštąjį išsilavinimą, 18 – vidurinį, 19 – baigė 9 klases, 5 – baigė 8 klases). Šios prostitutės oficialiai niekur nedirba.

Reikia pažymėti, kad dauguma prostitučių iš esmės yra kilusios iš žemesnių socialinių bei ekonominių sluoksnių, t.y. iš šeimų, kurios gauna mažas pajamas, turi blogas gyvenimo sąlygas, yra menko išsilavinimo, atlieka

nekvalifikuotą darbą arba jose nėra vieno iš tėvų.

Paprastai tarp prostitučių būna neproporcingai aukštas užsieniečių ir kitų rasių atstovių procentas. Nors Lietuvos ir negalime priskirti prie ekonomiškai išsivysčiusių kraštų, tačiau ir pas mus daugiau nei 60 proc. prostitučių yra užsienietės. Pagrindinė prostitučių migracijos kryptis – iš skurdžių kraštų į ekonomiškai stiprias valstybes. Tai, beje, dar vienas argumentas, jog pagrindinės prostitucijos priežastys – ekonominės.

Kaip tampama prostitute

Lietuvoje gyva legenda, kad vienas svarbiausių prostituciją skatinančių reiškinį yra “baltoji vergija”, t. y. kad organizuoto nusikalstamumo atstovai apgauna nekaltas mergaites ir įtraukia jas į prostitucijos verslą.

Prostitucijos plitimą Lietuvoje dar bandoma pagrįsti tuo, jog moterys verčiasi prostitucija norėdamos išgyventi. Objektiviai vertinant, dalis jų kitos išeities neturi. Yra prostitučių, kurios vartoja narkotines medžiagas. Vis dėlto reikia pabrėžti ir kitą momentą - daugelio prostitučių pajamos yra didesnės už dirbančių moterų gaunamą atlyginimą. Aukštos klasės prostitutė Lietuvoje gali uždirbti iki 4000 litų per vieną “susitikimą”, o dauguma moterų per darbo dieną uždirba tik tiek pinigų, jog gali nusipirkti nebent 2-3 pakelius cigarečių. Vertinant prostituciją šia prasme, tinkamesnis klausimas būtų ne “kodėl tiek daug jaunų moterų tampa prostitutėmis?”, o “kodėl jų tiek mažai verčiasi prostitucija?” (Davis K. 1994:23).

JAV ir Vakarų Europoje atlikti sociologiniai tyrimai, bandant atskleisti prostitucijos motyvus, rodo, kad realūs procesai skiriasi nuo anksčiau minėtų stereotipų. Iš esmės sutariama, kad dauguma šios profesijos

atstovių yra kilusios iš tų visuomeninių sluoksnių, kuriose praktikuojamas, pateisinamas ar jau toleruojamas ankstyvas ikivedybinis seksas. Dauguma moterų, prieš tapdamos prostitutėmis, turėjo nemažą lytinio gyvenimo patyrimą. Dauguma jų turėjo didelių konfliktų šeimoje. Dėl nedidelių prasižengimų merginos buvo stigmatizuojamos ir išstumiamos iš šeimos, tapo vienišos ir izoliuotos pateko į nepažįstamą aplinką. Taigi jauna mergina prieš sutikdama sutenerį ar kitą prostitutę, įtraukiančią ją į šį verslą, pasąmonėje jau būna nusprendusi tapti prostitute ir laukia šiam sumanymui tinkamo momento. Jaunos moters įtraukimas į prostituciją apgaule ar jėga greičiau išimtis, o ne taisyklė; moteris pirma tampa prostitute, o tik vėliau susirandą “pimpą” (sutenerį). Dauguma moterų, išvežamų iš Lietuvos dirbti prostitutėmis užsienyje, žino, ko ten važiuoja. Apgaule yra ne tai, kuo joms teks dirbti, o kokios bus darbo sąlygos, kurios, beje, dažnai kitokios nei įsivaizdavo merginos.

Norint tapti užsakoma telefonu mergina, t.y. aukštesnės klasės prostitute, neužtenka tik išsinuomuoti butą su telefonu. Prostitutė mokoma tokio darbo taisyklių, jai skiriamas klientų susiradimo laikas. Paprastai nauja mergina “stažuojasi” pas praktikuojančią prostitutę. Šioji už tam tikrą mokesį ne tik atskleidžia prostitučių vertybinę struktūrą, elgesio probleminėse situacijose būdus, bet ir padeda suteneriui kontroliuoti mokinę, supažindina su savo klientūra. Be to, merginos yra mokomos pokalbio su klientais strategijos, supažindinamos su jų specifiniais poreikiais, mokomos išvengti kontaktų su tam tikro tipo vyrais, vengti susitikimų metu vartoti alkoholį, narkotikus, mokomos nepatirti orgazmo, mokomos sekso technikos.

Žinoma, ne visos merginos gerai viską išmoksta. Nemažai jų patiria orgazmą akto metu, vakarėliuose “darbo metu” vartoja

narkotikus ar alkoholį, emocionaliai susigyvena su klientais, nevykdo sutenerių nurodymų, apvagia klientus ir pan.

Prostitucijos subkultūra

Neigiama visuomenės reakcija, policijos persekiojimas, susitapatinimas su kitomis prostitutėmis padeda šioms merginoms sukurti atskirą subkultūrinę grupę, kuriai būdinga savita vertybių sistema, kalba, apsirengimas, elgesys. Kuo stipresnė socialinė izoliacija, kuo neigiamesnė visuomenės reakcija, tuo labiau prostitutės linksta romantizuoti ar teigiamai apibrėžti savo elgesį. Kaip ir kiti deviantai, jos į savo vertybių sistemą, kurių pagrindą sudaro komerciniai lytiniai santykiai, įtraukia ir legalias, visuomenėje įteisintas vertybes. To pasiekama remiantis trimis prielaidomis: 1) prostitutės skiriasi nuo “teisingų” visuomenės narių tik tuo, kad neveidmainiauja ir daiktus vadina tikraisiais jų vardais; 2) prostitutės siekia tų pačių vertybių kaip ir likusieji visuomenės nariai, t.y. finansinės sėkmės (yra pasiruošusios padėti savo artimiesiems); 3) prostitutės visuomenėje atlieka svarbią ir būtiną socialinę funkciją.

Kalbantis su prostitutėmis, susidaro įspūdis, kad jos prostituciją mano esant labai svarbią visuomenei, nes patenkina įvairiausių ir ekstensyviausių vyrų seksualinius poreikius. Išėitų, jog jos apsaugo nuo suirimo tokią gerbiamą visuomenės instituciją, kaip šeima. Jų manymu, prostitucija visuomenėje mažina išžaginimų, lytinių iškrypimų, skyrybų skaičių. Kai kurios prostitutės pažymi, kad suteikdamos savo klientams fizinį komfortą, betarpiško bendravimo džiaugsmą, padeda vienišiesiems ir kompleksuotiems vyrams pajusti tikrą gyvenimo skonį.

Ši ideologija prostitutės karjeros pradžioje padeda jai įveikti negatyvų savęs vertinimą,

sumažina moralinį konfliktą. Tai padeda įsisąmoninti, kad vyrai yra paniekos verti moterų išnaudotojai, o kitos moterys – veidmainės, tad prostitutės esą teikia naudingas ir būtinas socialines paslaugas.

Nemaža dalis prostitučių sugeba laiku atsisakyti savo užsiėmimo. Sukaupusios tam tikrą pinigų kiekį, jos arba išteka už užsieniečių, tapdamos savų šeimų pasididžiavimu, arba įsidarbina pardavėjomis, namų tarnaitėmis, arba įgyja kokią profesiją. Tačiau tik nedidelė jų dalis pasiekia gyvenimo gerovės. Didesnė dalis prostitučių nugyvena trumpą amžių, užsikrečia venerinėmis ligomis arba AIDS, tampa alkoholikėmis ar narkomanėmis, išsekina tiek fizinius, tiek psichinius organizmo išteklius.

Kova su prostitucija

Prostitučių įstatyminis persekiojimas dažnai būna sporadiškas, neefektyvus, atsitiktinis. Įstatymais draudžiant prostitučių veiklą, siekiama nuraminti socialinius judėjimus, visuomenines grupes. Policijos akcijų metu sulaikomos labiausiai nepatyrusios, apsvaigusios nuo alkoholio ar narkotikų, konkurentų įskūtos prostitutės. Kova su prostitucija yra problemiška: paprastai sulaikomos tik žemiausios klasės prostitutės, o aukštos klasės prostitutės, merginos užsisakomos telefonu, internetu bei prostitucijos verslo organizatoriai nuo šių akcijų nenukenčia. Galbūt dėl to valstybinės institucijos, suprasdamos šių veiksmų naudingumo efemeriškumą, nesiima ganėtinai griežtų ir energingų veiksmų prieš prostitutes. Lietuvos pilietės, besiverčiančios prostitucija, baudžiamos administracine tvarka pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 182 str. “Vertimasis prostitucija” (šis straipsnis numato skirti baudą nuo 300 iki 500 litų).

(Lietuvos Respublikos pagrindiniai įstatymai 2000: 335.)

Sąvadavimas yra laikomas veika, už kurią baudžiama pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 239 str., numatanti laisvės atėmimą iki penkerių metų arba baudą (Ten pat 2000: 457). Pagal Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso 239 str. iškelta bylų: 1995m. - 41, 1996m. - 36, 1997m. - 36, 1998m. - 48, 1999m. - 10. Sąvadavimas yra prekybos žmonėmis atmaina. Šio verslo organizatoriai, prisidengdami įvairaus pobūdžio reklaminiais skelbimais, siūlo moterims darbą užsienyje (baruose, kavinėse, viešbučiuose, auklėmis, manekenėmis ir pan.). Apie 70 proc. verbuojamų moterų žino, kad joms teks užsiimti seksualinių paslaugų tiekimu. 1998 m. liepos 2 dieną Lietuvos Respublikos Seimas priėmė įstatymą Nr. VIII-849 dėl Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso atskirų straipsnių pakeitimo ir papildymo. Šiuo įstatymu Baudžiamasis kodeksas buvo papildytas 131 straipsniu, kuriame yra nustatyta baudžiamoji atsakomybė už prekybą žmonėmis, t.y. asmens pardavimą ar įsigijimą, siekiant jį seksualiai išnaudoti, priversti užsiimti prostitucija arba gauti iš jo asmeninę naudą, taip pat asmens gabenimą prostitucijai į Lietuvą arba už jos ribų; straipsnio 1 dalis numato laisvės atėmimą nuo ketverių iki aštuonerių metų; numatyta baudžiamoji atsakomybė už tą pačią veiklą, padarytą pakartotinai arba prieš nepilnametį, grupės iš anksto susitarusių asmenų, arba itin pavojingo recidyvisto; straipsnio 2 dalis nustato laisvės atėmimą nuo šešerių iki dvylikos metų (Ten pat 2000: 440). Minėtu įstatymu buvo pakeisti ir Baudžiamojo kodekso 8 ir 35 straipsniai, kurie prekybą žmonėmis priskyrė prie sunkių nusikaltimų ir nustatė už jį privalomą bausmę – turto konfiskavimą.

1999 m. pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 131 straipsnį “Prekyba

žmonėmis” iškeltos 3, 2000m. - 4 baudžiamosios bylos.

Įstatymai, skirti kovoti su prostitucija, iš esmės rodo pastangas prievartos priemonėmis kontroliuoti privačią moralę. Prostitucija jau egzistuoja daugelį amžių daugelyje civilizacijų, kur būta daugybė bandymų represinėmis priemonėmis išnaikinti šią deviaciją. Tačiau patirtis rodo, kad prostitucija negali būti panaikinta represiniais įstatymais.

Mes galime įsivaizduoti socialinę sistemą, kurioje neegzistuoja prostitucijos motyvai. Tai būtų absoliučios seksualinės laisvės sistema, kurioje lytiniai santykiai būtų atliekami vien tik dėl abipusio partnerių malonumo. Būtent laisvi lytiniai santykiai, paremti malonumu ir draugyste, o ne nauda, yra nepalankiausi prostitucijai. Kad taip įvyktų, būtina įgyvendinti šias sąlygas: pirma, institucijos atsisako kontroliuoti seksualines išraiškas; dingsta vedybos, sužadėtuvių, skyrybos, pavydas bei visa tai reguliuojantys įstatymai (kadangi tai riboja arba draudžia laisvus seksualinius santykius); antra, visi seksualiniai troškimai turėtų būti pildomi abipusiškai, t. y. visi asmenys turėtų būti vieni kitiems erotiškai patrauklūs. Tačiau puikiai žinome, kad žmonės nėra vienodo *libido*, kad vieni yra labiau seksualiai patrauklūs, kiti mažiau. Šie skirtumai neišvengiamai kelia nepasitenkinimą, kuris pavirsta prievarta, apgavystėmis, valdžios ar pinigų troškimu, siekiant papirkti asmenį, nenorintį santykiauti savo valia.

Puikiai suprantame, kad nė viena iš šių sąlygų negali būti realizuota. Bet kuri visuomenė, norėdama išlikti, privalo kontroliuoti seksualinius impulsus, tuo palaikydama visuomenėje tvarką, skatindama reprodukciją, vykdydama socializaciją. Be to, ne visi vyrai gimsta patrauklūs, ne visos moterys yra gražuolės. Dėl to nepatrauklūs asmenys neišvengiamai nori turėti papildomą kiekį

galimybių, kurios padėtų patirti seksualinį malonumą.

Akivaizdu, kad prostitucija nėra labai pavojinga šeimai; šios dvi skirtingos institucijos gali ganėtinai tvarkingai funkcionuoti viena šalia kitos.

Be to, reikia susitaikyti ir su ta mintimi, kad jeigu nebūtų poreikio tokiai paslaugai, tai nebūtų ir prostitucijos. Tad prostitucija gyvuos tol, kol visuomenėje bus vyrų, kurie mokės už šią paslaugą. Yra ir kita šio reiškinio pusė: visada buvo moterų, kurios pasirinkdavo ir pasirenka šį gyvenimo kelią, verčiamos ne vien

ekonominės būtinybės (nors atidžiau pažiūrėjus, galima teigti, kad prostitucija - visgi labiau ekonominis reiškinys). Taip mažas kiekis moterų rūpinasi didelio kiekio vyrų poreikiais (tai patogiausias seksualinės iškvovos būdas, - kaip ir rūpinimasis daugybės iškvopėlių, fiziškai nepatrauklių asmenų poreikiais). Prostitucija tenkina šių žmonių seksualinius poreikius, o visos kitos institucijos - ne.

Kol šie faktoriai išliks, tol bet kokie įstatymai, skirti kovoti su prostitucija, bus tik nesėkmingi bandymai rasti išeitį.

Literatūra

Clinard M. *Sociology of deviant behavior*, N.Y.:Basic Books, 1979.

Davis K. The sociology of prostitution. In: Traub S. *Theories of deviance*, Illinois: F. E. Peacock Publishers,1994.

Edwardes A. *The cradle of erotica*, N.Y.: The Julian Press, 1963.

Foucault M. *Seksualumo istorija*, Vilnius: Vaga, 1999.

Juvenalis *Satyros*, Vilnius: Vaga, 1983.

Leonavičius J. *Sociologijos žodynas*, Vilnius: Academia,1993..

Lietuvos Respublikos pagrindiniai įstatymai, Vilnius: Saulužė, 2000.

Lietuvių enciklopedija. XXIV t. Boston: Lietuvių enciklopedijos leidykla,1961.

Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje (Nepublikuota Lietuvos Respublikos Vyriausybės programa, skirta kovai su prostitucija). Vilnius, 1999.

Taylor A. *Prostitution*, London: Greenwood Press,1991.

Simons G. *The illustrated book of sexual records*, London: Virgin books, 1982.

Verdon J. *Viduramžių malonumai*, Vilnius:Baltos lankos, 2000.

□□□□ □. □□□□□□ □□□□□□□□□□, □□□□□:□□□□□□□□□□, 1999.

□□□□ □. □□□□□□□□□□ □□□□ □ □□□□□□ □□□□, □.□□: 2000.

□□□□□□□ □. □□□□□□ □□□□□□□□□□ □□ □□□□□□□□□□, □□□□□: □□□□□□□, 1998.

Summary

The provision of sexual favours for financial reward has probably been institutionalized in the form of prostitution in every society that has had a coinage. It has nearly always involved the prostitution of women to men, though male prostitution, especially to male clients, is not uncommon.

K.Davis proposed a functional theory which saw prostitution as a safety-valve, helping maintain the respectability of marriage.

In Lithuania prostitution itself is illegal, soliciting in public, brothel-keeping, procuring, and living on the “immoral earnings” of a prostitute are all illegal

too. Sociological studies of prostitutes show that their motivations is mainly economic and it seems likely that the number of prostitutes increases when there are fewer other job opportunities for women. International movements of prostitutes are nearly always from poor countries to richer ones. The commonest ways of working are as a street-walker, as an individual call-girl or working in illegal brothels. Studies show too, that most of clients are “Mr. Average”, there are a number of single men who have difficulties relating to women, who go to prostitutes quite frequently.

Įteikta 2001 06 04

Pateikta spaudai 2001 07 10

Arūnas Acus
Sociologijos katedra, KU
Minijos 153, Klaipėda